

З. Я. Макогін,
асистент кафедри МЕВ, Львівська комерційна академія

ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ НАДМІРНОЇ ЕКСПАНСІЇ КИТАЙСЬКИХ ТОВАРІВ НА УКРАЇНСЬКИЙ РИНОК

За допомогою емпіричного аналізу виявлено вплив надмірної експансії імпорту Китаю на українську промисловість. Досліджено, що китайський імпорт не слугує чинником занепаду вітчизняних галузей. Також подано рекомендації для поліпшення макроекономічної політики в Україні.

Effects of the excessive expansion China's import upon Ukraine's industrial branches are estimated. According to equation, its influence is not the reason of decrease in main branches of Ukrainian economy. Also the recommendations for improving of macroeconomic policy in Ukraine are given.

Ключові слова: експорт, імпорт, емпіричне дослідження, галузі.
Key words: export, import, empirical estimation, branch.

ВСТУП

Актуальність дослідження зумовлена динамічним розширенням присутності китайських товаровиробників на вітчизняному ринку, що ставить на порядок денний дослідження характеру стрімкого збільшення китайського імпорту. Відповідна проблема притаманна не лише Україні, але й більшості країн світу,

де дешеві китайські товари поступово захоплюють місцеві ринки, завдаючи шкоди їх внутрішнім товаровиробникам.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Різноманітні аспекти дослідження впливу надмірної експансії китайських товарів на світові ринки досліджували: А. Бараболіна [1],

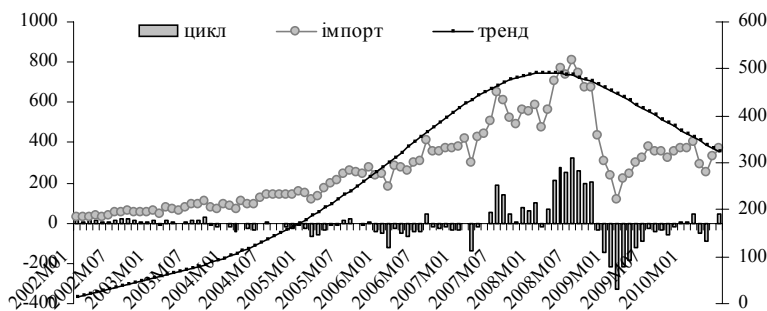

Рис. 1. Рівноважне значення обсягів китайського імпорту в Україну в період 2002—2010 рр., млн дол. США

За: [9].

В. Андрійчук [2], О. Приходько [3], В. Гельбрас [4], Я. Бергер, В. Михеїв [5], а також: М. Амайті, К. Френд [6], Е. Пресед [7], А. Кейдел [8], проте на тлі загального захоплення вражаючим зростанням економіки Китаю видаються недостатньо опрацьованими конкретні механізми впливу китайського імпорту на окремі країни. Зокрема, не вивчався вплив товарів китайського виробництва на основні галузі економіки України, що важливо у контексті доцільності розвитку стратегічного партнерства між обома країнами. Основною метою статті є емпірична верифікація висунутої гіпотези та обґрунтування адекватних рекомендацій для макроекономічної політики загалом та формування співпраці з КНР зокрема.

РЕЗУЛЬТАТИ

Хоча у зв'язку із світовою фінансовою кризою обсяги китайського імпорту в Україну відчутно зменшилися із 809 млн дол. США до 369 млн дол. США, його вартість залишається значною. Аналіз рівноважного тренду показує, що спад імпорту з кінця 2008 р., міг бути локальною корекцією попереднього рекордного збільшення в передкризових 2004—2008 рр. (рис. 1).

Проте, незначне зменшення тренду не вказує на те, що у найближчу перспективу обсяги імпорту зменшаться, тим паче у контексті близького економічного зростання, яке прогнозується на 2012—13 рр.

Традиційно припускається, що дешеві китайські товари можуть пригнічувати національного товаровиробника. Приміром, Я. Жаліло та В. Гацько [10] вважають, що імпорт — це засіб "витіснення" промислового виробництва. Подібної думки дотримуються В. Шевчук та Н. Черкас [11], які зазначають, що надмірна залежність від імпорту може стати причиною гальмування динаміки виробництва. З іншого боку, технологічний імпорт слугує чинником модернізації застарілого обладнання, що сприятиме стійкому економічному зростанню на інноваційно-технологічній основі. Підстави припускати саме такий вплив дозволяє структура китайського імпорту в Україну, в якій переважають машини, обладнання і механізми; електротехнічне обладнання; їх частини, звукозаписуюча і звуковідтворювальна апаратура 2,07 млн дол. США; текстиль і текстильні вироби, що становлять 1,4 млн дол. США та засоби транспорту — 0,83 млн дол. США [12].

З метою оцінки впливу китайського імпорту на економічну динаміку окремих галузей промисловості України, проведено регресійний

аналіз з використанням місячних даних із статистичного щорічника International Finance Statistics [9] та Державного комітету статистики [13] (усі показники очищено від сезонності та прологарифмовано). Оцінки 2SLS виявилися такими (рівн. (1) та (2)):

$$\begin{aligned}
 METSA = & 1.7456 * CPI_{t-3} + 1.1836 * RERIMF1_{t-2} + 0.1318 * EXPCHSA_{t-2} + \\
 & (2.1616^{**}) \quad (3.8651^*) \quad (2.0261^{**}) \\
 & + 0.254 * EXPCHSA_{t-3} - 1.1126 * CPI_{t-8} - 0.0664 * CRISIS \\
 & (3.7607^*) \quad (-1.2373) \quad (-2.1687^{**}) \quad (1), \\
 R^2 = 0.31 & \quad DW = 1.96
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 EXPSA = 0.2246 * METSA + 0.3317 * IMPORT \\
 (2.2119^{**}) \quad (5.3331^*), \\
 R^2 = 0.54 \quad DW = 2.33 \quad (2),
 \end{aligned}$$

де METSA — обсяги реалізації металопродукції в Україні, млн дол. США; EXPCHSA — експорт Китаю в Україну, млн дол. США; CPI — індекс споживчих цін в Україні; RERIMF1 — реальний обмінний курс в Україні; EXPSA — експорт України, млн дол. США; IMPORT — імпорт України, млн дол. США, фіктивна змінна CRISIS із значенням "1" для 2004:М9 — 2005:М2 та 2008:М7 — 2008:М12 (тут і далі * означає, що гіпотезу можна відкинути на рівні статистичної значущості 1% (**-5%, ***-10%).

Дослідження впливу китайського імпорту на металургійну промисловість показали, що кожен відсоток імпорту в Україну товарів, походженням з Китайської Народної Республіки (КНР) супроводжується зростанням обсягів реалізації металопродукції на 0,13% (з лагом у 2 місяці), а це стимулює експорт України. Отриманий результат дещо незвичний, адже металургія Китаю розглядається переважно як конкурент українського металургійного комплексу [14, с. 31]. Сприятливий вплив може пояснюватися закупівлею феросплавів з Китаю, вартість яких дешевше українських, адже політика підвищення цін українськими виробниками призвела до того, що основні споживачі перейшли на імпортовану сировину [15].

Нейтральний вплив простежується для хімічної промисловості, що вважається однією із експорторієнтованих галузей України. Відповідні залежності виявилися такими (рівн. (3) та (4)):

$$\begin{aligned}
 CHEMSA = -0.3512 * CHEMSA_{t-2} + 0.5346 * IMPORT + 1.2754 * CPI_{t-4} + \\
 (-3.1381^*) \quad (4.4997^*) \quad (1.7199^{***}) \\
 + 0.0503 * EXCHSA_{t-5} + 0.0953 * EXCHSA_{t-6} - 1.8218 * CPI_{t-8} \\
 (0.7474) \quad (1.4138) \quad (-2.3878^{**}) \quad (3), \\
 R^2 = 0.29 \quad DW = 2.03
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 EXPSA = 0.1978 * EXPSA_{t-1} + 0.3654 * CHEMSA \\
 (1.4340) \quad (2.8218^{**}) \\
 + 0.2777 * IMPORT - 0.0886 * EXPCHSA_{t-2}, \\
 (3.3993^{**}) \quad (-0.7433) \quad (4), \\
 R^2 = 0.43 \quad DW = 2.17
 \end{aligned}$$

де CHEMSA — обсяги реалізації товарів хімічної промисловості в Україні, млн дол. США.

Таким чином, підтверджено гіпотезу про відсутність впливу китайського імпорту на хімічну промисловість (коефіцієнт при EXCHSA у (3) — незначний). Такий результат пояснюється недостатніми власними запасами нафти, що використовуються у виробництві полімерів та пластмас, які Україна змушена імпортувати з інших країн, зокрема з Китаю. Імпорт цих комплектуючих сприяє нарощенню виробничих потужностей товарів хімічної промисловості, а це супроводжується поживленням українського експорту.

Результати дослідження легкої промисловості, яка охоплює текстильну (з бавовняною, вовняною, лляною та шовковою галузями), трикотажну, швейну, шкіряну, взуттєву, хутрову та інші галузі, підприємства котрих, орієнтуються переважно на наявність трудових ресурсів і сировини виявилися такими (рівн. (5) та (6)):

$$\begin{aligned}
 LIGHTSA = 0.4580 * IMPORT + 0.6703 * RERIMF1_{t-1} + 0.2649 * EXPCHSA_{t-6} \\
 (4.5794^*) \quad (2.5078^{**}) \quad (2.0888^{**}) \quad (5), \\
 R^2 = 0.28 \quad DW = 2.13
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 EXPSA = 0.1368 * LIGHTSA_{t-1} + 0.4437 * IMPORT \\
 (1.7445^{***}) \quad (6.9767^*), \\
 R^2 = 0.36 \quad DW = 2.05 \quad (6),
 \end{aligned}$$

де LIGHTSA — обсяги реалізації товарів легкої промисловості в Україні, млн дол. США.

Емпіричний аналіз показав, що легка промисловість в Україні переважно експорторієнтована, при чому кожен відсоток реалізації товарів даної галузі спричиняє зростання експорту на 0,13%. У свою чергу, зростання імпорту з Китаю на 1% сприяє поживленню обсягів реалізації товарів легкої промисловості на 0,26%. Такі результати пояснюються ввезенням в Україну китайської бавовни, що використовується вітчизняними підприємствами у виробництві. Пригнічення легкої промисловості відбувається за рахунок ввозу контрабанди та дешевого одягу з Туреччини, що є основним конкурентом України у виробництві трикотажу. Не виключеним залишається факт проникнення нелегальним шляхом китайських товарів легкої промисловості, оскільки тіньовий імпорт цієї галузі на українському ринку становить 82%, зокрема з КНР — 15% [16], проте це потребує додаткових досліджень.

Ще одна галузь української промисловості, яка потребує суттєвих досліджень, — це машинобудування, що становить 9,5% від загального обсягу експорту України [13].

Оцінки 2SLS виявилися такими (рівн. (7) та (8)):

$$\begin{aligned}
 MACHSA = -0.5489 * MACHSA_{t-1} + 2.612 * CPI_{t-3} - 0.5051 * RERIMF1 + 0.159 * EXPCHSA_{t-2} + \\
 (-5.1323^*) \quad (2.5859^*) \quad (-1.2628) \quad (1.9528^{**}) \\
 + 0.2084 * EXPCHSA_{t-3} - 2.2116 * CPI_{t-8} - 0.091 * CRISIS \\
 (2.6308^*) \quad (-1.9739^{**}) \quad (-2.3769^*) \quad (7), \\
 R^2 = 0.34 \quad DW = 2.06
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 EXPSA = -0.1002 * EXPSA_{t-1} + 0.2742 * MACHSA + \\
 (-1.1299) \quad (2.9932^{**}) \\
 + 0.2083 * MACHSA_{t-1} + 0.2875 * IMPORT, \\
 (3.3975^{**}) \quad (4.5015^*) \quad (8), \\
 R^2 = 0.59 \quad DW = 2.11
 \end{aligned}$$

де MACHSA — обсяги реалізації товарів машинобудівної промисловості, млн дол. США.

Отже, емпіричний аналіз показав прямопропорційний зв'язок між збільшенням китайського імпорту та обсягами реалізації виробів машинобудування в Україні. Кожен відсоток збільшення імпорту товарів, походженням з КНР, супроводжується зростанням обсягів реалізації товарів машинобудування на 0,16% з лагом 2 місяці та 0,2% з лагом у 3 місяці. Це можна пояснити тим, що на сучасному етапі Китай є постачальником новітнього обладнання та комплектуючих для машин, що сприяє модернізації машинобудівної галузі, яка слугує чинником зростання експорту України. Кожен додатковий відсоток обсягів реалізації товарів цієї промисловості супроводжує збільшення експорту на 0,27%.

Дослідження впливу на обробну промисловість (рівн. (9) та (10)), в якій домінують "лісові" галузі, що випускають целюлозу, папір і пиломатеріали, засвідчило сприятливий вплив китайського імпорту на цю галузь.

$$\begin{aligned}
 OBROBSA = 1.8935 * CPI_{t-3} + 0.5136 * RERIMF1_{t-2} + 0.0803 * EXPCHSA_{t-2} + \\
 (2.9819^*) \quad (2.1331^{**}) \quad (1.5697^{***}) \\
 0.149 * EXPCHSA_{t-3} - 1.2814 * CPI_{t-8} - 0.0456 * CRISIS \\
 (2.8055^{**}) \quad (-1.8123^{***}) \quad (-1.8908^{***}) \quad (9), \\
 R^2 = 0.24 \quad DW = 2.21
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 EXPSA = -0.1467 * EXPSA_{t-1} + 0.3877 * OBROBSA + \\
 (-1.3938) \quad (2.5088^{**}) \\
 + 0.2582 * OBROBSA_{t-1} + 0.2421 * IMPORT, \\
 (2.564^{**}) \quad (3.5563^{**}) \quad (10),
 \end{aligned}$$

де OBROBSA — обсяги реалізації товарів легкої промисловості в Україні, млн дол. США.

Отже, з ймовірністю 90% можна стверджувати, що збільшення китайського імпорту (з лагом у 2 місяці) на

1% супроводжується зростанням обсягів реалізації товарів обробної промисловості на 0,08%. Такі результати цілком логічні, адже, Китай — один з найбільших постачальників в Україну гравірувально-фрезерного обладнання, що застосовується українськими виробниками в обробній промисловості та завдяки своїй інноваційності нарощує виробничі потужності підприємств цієї галузі.

Підсумовуючи результати досліджень, варто наголосити, що Уряду України недоцільно проводити заходи протекціонізму по окремих галузях економіки, хоча вплив контрабандного ввозу товарів з різних країн потребує додаткових досліджень.

Урядовці вже ввели обмежувальні заходи щодо імпорту в Україну товарів, походженням з Китайської Народної Республіки. Станом на 25 травня 2009 р. їх налічувалося 12 — це такі, як:

- 4 антидемпінгові заходи стосовно виробів, виготовлені з чорних металів, без електричної ізоляції (за винятком виробів з корозійностійкої (нержавіючої) сталі та виробів для цивільної авіації); ламп розжарювання електричні; побутової холодильна та морозильної техніки; молочної кислоти;

- 6 спеціальних заходів стосовно труб сталевих безшовних обсадних і насосно-компресорних; кулькових підшипників; полотна трикотажного; тканини бавовняної; ламп газорозрядних; руберойду.

У даний час ведеться 2 антидемпінгові розслідування стосовно шприців; полотна ворсового та полотна махрового, а також товари походженням з КНР можуть підпадати під дію 2 спеціальних розслідувань стосовно імпорту в Україну товарів не залежно від країни походження — сірників та хлору рідкого [17].

Проте, ці заходи допомагають лише здійснювати контроль за демпінгом цін, а не регулювати їх ввезення на територію України. Тому, на нашу думку, з метою розвитку вітчизняної промисловості, доцільно застосувати наступні заходи:

- зменшити контрабандний ввіз в Україну товарів легкої промисловості (зокрема, текстильної галузі), та "секонд-хенду", що здебільшого (80%) завозиться з Західної Європи;

- хоча металопродукція та виробів з неї є основною статтею українського експорту, проте ця галузь також потребує захисту з боку держави. Пропонувати заходи нетарифного регулювання у цій сфері буде не надто безпечно та й безпідставно (згідно результатів емпіричного дослідження), оскільки є ризик того, що КНР також вдасться до подібних методів, а це буде значним ударом для українських виробників металопродукції. Доцільним тут залишається посилення антидемпінгового контролю за цінами;

- що ж стосується хімічної промисловості, то вона, на нашу думку, є

однією з найбільш конкурентоспроможною на зовнішніх ринках (зокрема, мінеральні добрива та аміак), тому встановлення будь-яких обмежень у цій галузі може трактуватися як порушення принципів СОТ (Стаття XIII "Недискримінаційне застосування кількісних обмежень" (п.1)). Оскільки хімічна промисловість є експортоорієнтованою, то, на наш погляд, з метою підтримки національного виробника достатньою умовою може стати повернення ПДВ при експорті в розмірі 10%. Це сприятиме нарощенню експортного потенціалу підприємств хімічної промисловості без суттєвих втрат для державної казни.

Ще однією проблемою, яка потребує негайного вирішення — це посилення контролю за входженням імпортової продукції на митниці. Адже, кількість задекларованих товарів, що перетнули кордон, та їх реальна цифра далеко не однакова. Для цього необхідно здійснювати перевірку "повійного запису" — не лише дані по імпорту певної товарної продукції в Україну, але й відповідні показники експорту даних товарів у інших країнах. Такі заходи допоможуть зменшити обсяги тінізації економіки. Також основною умовою модернізації вітчизняних галузей промисловості є надходження прямих іноземних інвестицій. Для цього необхідно покращити законодавчу базу, інвестиційну привабливість та імідж України у світі та ін.

ВИСНОВКИ

По-перше, немає підстав вважати, що китайський імпорт "витісняє" національного товаровиробника. По-друге, не вивчено ще легку промисловість, що не може не викликати сумніву про негативний вплив нелегально ввезених товарів текстильної галузі з Китаю на вітчизняну промисловість. По-третє, одним із найосновніших факторів розвитку нашої держави залишається збільшення власного експортного потенціалу через модернізацію провідних галузей економіки, таких як металургія, хімічна та легка промисловість. Завданням уряду на сучасному етапі має бути підтримка малого та середнього бізнесу, який в умовах світової фінансової кризи зазнає падіння.

Перспективами подальших розвідок у даному напрямі стане аналіз впливу нелегального імпорту з Китаю на основні галузі української промисловості з метою виявлення проблемних сфер розвитку двостороннього співробітництва.

Література:

1. Бараболина А. И. Экспортные возможности автомобильной промышленности Китая / А. И. Бараболина // Вопросы экономических наук. — 2008. — № 1. — С. 44—50.
2. Андрійчук В. Г. "Китайське чудо" на світогосподарській арені: гіпотетичні і реальні шляхи і механ-

ізми здійснення та інтригуючі можливості їх адаптивного використання в Україні / В. Г. Андрійчук // Зовнішня торгівля: право та економіка. — 2008. — № 1. — С. 5—11.

3. Приходько О. Китайський дракон із двома шиями / О. Приходько // Дзеркало тижня. — 2007. [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zn.kiev.ua>

4. Гельбрас В. Цена экономических успехов Китая / В. Гельбрас // МЭ и МО. — 2007. — № 9. — С. 26—35.

5. Бергер Я. Китай: социальные вызовы развитию / Я. Бергер, В. Михеев // Общество и экономика. — 2005. — № 1. — С. 43—45.

6. Amiti M. An Anatomy of China's Export Growth / M. Amiti, K. Freund // Washington, DC: National Bureau of Economic Research. — 2008. — January 31. — 456 p.

7. Prasad E. China's Growth and Integration into the World Economy / E. Prasad // Washington, DC: Occasional Paper, International Monetary Fund. — 2004. — № 232. — 235 p.

8. Keidel A. Assessing China's Economic Rise: Strengths, Weaknesses and Implications / A. Keidel // Foreign Policy Research Institute, Asia Program. — 2007. — № 12.

9. International Finance Statistic. [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.imfstatistics.org/imf/>

10. Жаліло Я. А. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні / Я. А. Жаліло, В. М. Гацько // Стратегічна панорама. — 2006. — № 1. — С. 18—27.

11. Шевчук В. Засоби стимулювання технологічного експорту / В. Шевчук, Н. Черкаш [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/Monitor/August/4.htm>.

12. Державна підтримка українського експорту [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/torg_econ_vidn/chi/2096.html.

13. Держкомстат України [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

14. Гріценко С.І. Сучасні тенденції металургійного комплексу України / С.І. Гріценко // Вісник донецького національного університету (Сер. В: Економіка і право). — 2009. — Вип. 2. — С. 27—31.

15. Черніков Д.В. Аналіз ринку металів в умовах світової фінансової кризи та його вплив на формування державного бюджету України / Д.В. Черніков [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk>.

16. Обзор ситуации на рынке легкой промышленности Украины [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://www.mtf.com.ua/page/news_w2.htm.

17. Державна підтримка українського експорту [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: http://ukrexport.gov.ua/ukr/torg_obmegennja/chi/1893.html.

Стаття надійшла до редакції 09.11.2010 р.